

3889
CS

ČESKOSLOVENSKO 38–89
ATENTÁT: PROJEKTOVÝ DEN

Československo 38–89: Atentát Projektový den

Autoři

Jaroslav Pinkas, Ph.D., Mgr. Čeněk Pýcha, Mgr. Tereza Hannemann

Grafický design

Richard Alexander

Korektury

Mgr. Michaela Veselá

Metodika Atentát: Projektový den vznikla v Ústavu pro studium totalitních režimů v rámci projektu Dějepis pro 21. století

<http://www.dejepis21.cz/>

dějepis
v 21.století

Československo 38–89

Vývoj výukových simulací Československo 38–89 byl podpořen projektem NAKI, identifikační kód DF11P010VV030, „Příběhy z dějin československého státu: výzkum a experimentální vývoj softwarových simulací pro výuku historie českých zemí ve 20. století“ financovaným Ministerstvem kultury ČR a řešeným na Filozofické a Matematicko-fyzikální fakultě Univerzity Karlovy a Ústavu pro soudobé dějiny Akademie věd České republiky v letech 2011–2014.

Autoři simulace

Filozofická fakulta UK, Matematicko-fyzikální fakulta UK, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR

<http://cs3889.cz/>

Obsah

Obecné didaktické cíle ↗	5
Zadání úkolu ↗	6
Atentát – Nastolení tématu ↗	7
Reakce na represe: odboj vs.kolaborace ↗	8
Hranice kolaborace ↗	8
Odbojová činnost ↗	9
Realita koncentačních táborů ↗	10
Holocaust Židů ↗	10
Holocaust Romů ↗	11
Zhodnocení ↗	12
Pracovní list ↗	13

Československo 38–89 Atentát: Projektový den

Jako další způsob zapojení výukové simulace Československo 38-89: Atentát do výuky se nabízí projektový den. Projektový den vychází z modelových hodin (viz Atentát: Modelové hodiny), integruje je do komplexního celku a obohacuje o další materiály. Celý projekt je pro studenty rámován prací na konkrétním výstupu, zkušenost ze simulace a dalších materiálů je chápána jako podklad pro tuto práci. Výhodou je, že studenti se mohou více koncentrovat na komplexní pochopení probírané látky (sociální realita protektorátu Čechy a Morava). Díky práci na výstupu jsou získané znalosti lépe fixovány a jsou rozvíjeny i další kompetence (kritika pramenů, týmová práce, prezentace).

Výukovou verzi simulace si pedagogové mohou stáhnout zdarma po registraci na webové stránce cs3889.cz. Části simulace využitelné v projektovém dni naleznete v sekci Seznam scén. Všechny doprovodné materiály se nachází na webu dejepis21.cz/ceskoslovensko-38-89.

Atentát

Projektový den

Obecné didaktické cíle

Studenti se seznámí se **sociální realitou** protektorátu Čechy a Morava (dopady heydrichiády, dopady represí na obyvatele protektorátu, recepce atentátu na Heydricha ve společnosti, formy **odbojové činnosti**, realita přidělového systému a černého trhu, prostředí **pracovních a koncentračních táborů**).

Studenti jsou schopni nahlédnout události druhé světové války **perspektivou různých skupin obyvatelstva**.

Studenti se seznámí se současnou **vzpomínkovou kulturou**, jež je spojena s událostmi druhé světové války, v praktické části se snaží do této vzpomínkové kultury zapojit.

Studenti rozvíjejí **kompetence k týmové práci**, především schopnosti syntetizovat a prezentovat a obhájit výsledky své práce.

Navržený postup

Zadání úkolu	20 minut
1. výuková hodina - Atentát - Nastolení tématu	35 minut
<i>Pauza</i>	10 minut
2. výuková hodina (první část) - Reakce na represe - Kolaborace	35 minut
<i>Pauza</i>	5 minut
2. výuková hodina (druhá část) - Reakce na represe – Odboj	35 minut
<i>Pauza</i>	20 minut
3. výuková hodina - (první část) – Realita koncentračních táborů - Holocaust Židů	35 minut
<i>Pauza</i>	5 minut
3. výuková hodina - (druhá část) – Realita koncentračních táborů – Holocaust Romů	25 minut
<i>Pauza</i>	10 minut
Tvorba a prezentace	60 minut
Zhodnocení	15 minut
Celkem	260 / 310 minut

Zadání úkolu

Žáci jsou nejdříve seznámeni s úkolem, který budou v projektovém dni plnit.

Žáci si z nabídky vyberou jedno zadání, které chtějí v rámci projektového dne zpracovat.

Časová dotace

20 minut

Varianty

1. Dokumentární film o Jelínkovi, včetně scénáře, plánu natáčení, rolí v týmu apod.

- Vytvořte koncept dokumentárního filmu, který bude vyprávět osudy Jindřicha Jelínka.
- Zaměřte se na plán práce na filmu, na zdroje, ze kterých byste pro svůj film čerpali, a navrhnete scénář (posloupnost scén).
- Pro koho by byl film určen?
- Co nového film řekne o druhé světové válce? Jak byste film financovali?

nebo

2. Pamětní deska, pomník, památník či informační panel o druhé světové válce a projev k jeho představení veřejnosti

- Vytvořte koncept projektu, který by dnes měl připomínat druhou světovou válku.
- Může se jednat o pomník, památník, informační tabuli nebo jinou formu připomínky.
- Komu by měl být pomník určen? Kde se bude nacházet a jak bude zpracován?
Jak byste v přípravě projektu postupovali? S kým byste spolupracovali?

Jedná se pouze o návrhy zadání, pedagog může varianty upravit, popř. rozšířit o další návrhy.

Rozdělení studentů do skupin

Studenty rozdělíme do skupin po cca 5 lidech podle toho, na jakém zadání chtějí během celého dne pracovat. Ideálně by studenti měli během celého dne sedět společně u jednoho stolu.

Tip: V průběhu projektového dne mají žáci k dispozici velký prázdný list, na který si zapisují poznatky a nápady, které během práce získali a jež se jim mohou hodit pro závěrečnou práci. Pedagog jejich práci průběžně kontroluje.

Atentát – Nastolení tématu

V první části žáci poznávají základní zápletku simulace Československo 38-89: Atentát, zatčení Jindřicha Jelínka, a seznamují se s dobovým kontextem atentátu na říšského zastupujícího protektora Heydricha. Pojmenovávají základní dilema spojené s atentátem – situaci, v níž historičtí aktéři museli zaujmout k atentátu stanovisko. Žáci se také seznamují s metodou práce se simulací a pracují s dobovými fotografiemi.

Časová dotace

35 minut

Cíl projektové části

Žáci znají situaci v protektorátu bezprostředně po atentátu na Heydricha, dovedou si představit životní situace jednotlivců spojené s atentátem.

Využití části ze simulace a otázky

Rozhovor s Ludmilou: A1.S3a – Rozhovor s Ludmilou Jelínkovou

Podle čeho jste se rozhodovali při pokládání první otázky?

Rozhovor s Ludmilou II: A1.S3xx – Rozhovor s Ludmilou Jelínkovou II

A1.S1a: Komiks Zatčení Jindřicha – Jaké byly bezprostřední reakce postav (Josef Málek, Ludmila Jelínková, Jindřich Jelínek) na zprávu o atentátu?

A1.S1b: Hra odpověď gestapu – U které volby jste nejvíce váhali? A proč?

Tip: Otázkami míříme za zobrazování filmových scén s podobným obsahem.

Se studenty se bavíme o tom, jak filmy ovlivňují naše představy o podobných situacích.

Tip: Rozdejte žákům pracovní listy (viz příloha), jež podněcují k „hlubšímu“ zamyšlení nad situacemi.

Doprovodné materiály a otázky

Fotografie 1: Fotografie kola parašutistů vystaveného na Václavském náměstí (ČTK, 1942)

Popište fotografii. K čemu vystavené věci ve výloze měly sloužit?

Fotografie 2: Fotografie zavražděných lidických mužů (ČTK, 1942)

Jakou spojitost má fotografie s atentátem na Heydricha?

Reakce na represe: Odboj vs. kolaborace

V této části se žáci seznamují se škálou postojů vůči protektorátnímu režimu.

Jsou schopni definovat odboj a jeho formy. Žáci hledají hranici mezi postojem většinové společnosti a kolaborací. Neodsuzují postoje historických aktérů, ale snaží se postoje pochopit a porozumět jejich motivacím. Žáci mohou postoje historických aktérů (hrdinství, kolaborace) interpretovat v novém kontextu ve svém výstupu z projektu.

Časová dotace

70 minut

Cíl projektové části

Žáci jsou schopni definovat pojmy odboj a kolaborace, znají základní podoby odboje. Žáci rozumějí postojům historických aktérů v krizové situaci.

Hranice kolaborace

Využití části ze simulace a otázky

B1.S5a Rozhovor s Josefem Málkem I

V čem se liší vzpomínka Josefa Mála od vzpomínky Ludmily Jelínkové?

B1.S5b Rozhovor s Josefem Málkem II

Myslíte si, že vám Josef Málek lže?

Tip: Využijte pracovní list a nechte studenty během rozhovorů zapisovat jejich zjištění.

Vyberte jednu z následujících her

B1.S3 Hra Ničení předmětů

Jakou jste při vyhazování předmětů volili strategii? Myslíte, že by bylo lepší zbavit se co nejvíce předmětů, nebo se pokusit co nejvíce předmětů uchovat?

nebo

B1.S7 Hra Psací stroj

Která část textu pro vás byla nejméně srozumitelná? Kterou bylo těžké rozpoznat? Podle čeho jste se v textech orientovali?

Doprovodné materiály a otázky

*Filmová ukázka 1: Je třeba zabít Sekala (r. Vladimír Michálek, 1996) *Při nedostatku času možno vynechat*
Co se v ukázce děje? Popište postavy, jejich jednání a motivace k jednání.
Jak byste hodnotili Sekalovo jednání? Jaký je jeho postoj k okupantům? Co jej motivuje?

Filmová ukázka 2: Nový život mládeže (asi 1942 – přesný rok vzniku ani tvůrci nejsou známi)
Co se v ukázce děje? Jak se jmenuje organizace, která setkání pořádá?
Jaké národnosti jsou lidé na pódiu a jaké národnosti jsou lidé v publiku? Jaké uniformy mají lidé na pódiu?
Z jakých důvodů mohli na setkání přijít diváci v sále?
Fotografie: Demonstrace loajality (Světozor: světová kronika současná slovem i obrazem, 42/1942, 5. června 1942, s. 119)
Jakou událost fotografie zachycuje? Co této události předcházelo?
Jak si vysvětlujete, že na demonstraci přišlo tolik lidí? Jakou mohli mít motivaci?

Odbojová činnost

Využití části ze simulace a otázky

D1.S5a Rozhovor s Matyášem Krejcarem I
D1.S5b Rozhovor s Matyášem Krejcarem II

D1.S5c Rozhovor s Matyášem Krejcarem III *Při nedostatku času možno vynechat

Jak se k vám choval Matyáš Krejcar? Mluvil k tématu? Dozvěděli jste se, co jste potřebovali?
Jaké mohly být motivace k odbojové činnosti?

D1.S2a Komiks Strojírenská fabrika

Jakým způsobem měly být vyneseny informace z fabriky? Proč byly informace důležité?

Tip: Srovnajte informace, které jste získali o odboji od všech postav.
Jak hodnotíte postoj Ludmily Jelínkové k odbojové činnosti?

Doprovodné materiály a otázky

Filmová ukázka: Ilegální tiskárna (A pozdravuj vlaštovky. . . , 1972, r. Jaromil Jireš, 1:18 min.)
Co se v ukázce děje? Čeho se postavy obávají a co jim hrozí?
Jak byste nazvali tuto formu odbojové činnosti?

Realita koncentračních táborů

Žáci se seznamují s individuálními vzpomínkami na holocaust. Konfrontací různých pamětnických vyprávění si uvědomují proces vytváření paměti. Kromě pamětníků se seznamují i s dalšími médii vzpomínání (např. komiks Maus). Fakticky jsou pro žáky důležité základní informace o holocaustu a o částečně tabuizovaném romském holocaustu v české společnosti. V této části projektu by se měla dotvořit představa žáků o tématech spojených s druhou světovou válkou a žáci by se měli sami situovat do diskuze o vzpomínání na válečné události. Formuje se zde představa o tom, jak bude vypadat práce na závěrečném výstupu skupiny žáků.

Časová dotace

60 minut

Cíl projektové části

- Žáci se seznamují s realitou koncentračních táborů, jsou schopni vyjmenovat perzekvované skupiny obyvatel.
- Žáci zvyšují své sociální kompetence ve vztahu k pamětníkům, rozumí obtížnosti pamětnického vyprávění a jsou vůči pamětníkům empatičtí.

Holocaust Židů

Využití části simulace a otázky

F1.S3a Rozhovor s Jakubem Heinem I

F1.S3b Rozhovor s Jakubem Heinem II

Jak Jakub Hein mluví o svých vzpomínkách na koncentrační tábor? Co se vzpomínkami udělal?

Co Hein říká o situaci v protektorátu a po válce?

F1.S2 Komiks Osvětim

Co Jakub Hein zdůrazňuje při vzpomínce na koncentrační tábor v Osvětimi?

Dozvěděli jste se o životě v koncentračním táboře něco nového?

Doprovodné materiály a otázky

*Ukázka rozhovoru s pamětníkem USC Shoah Foundation *Při nedostatku času možno vynechat*
Srovnejte výpověď pamětnice s výpovědí Jakuba Heina. Liší se jejich líčení zážitku z koncentračního tábora?

Ukázka z komiksu Maus

Jak komiks líčí příchod do Osvětimi? Srovnejte s vyprávěním pamětníka.

Jaké prostředky využívá autor komiksu k zachycení tábora v Osvětimi?

Zamyslete se nad jednotlivými postavami komiksu. Koho představují jednotlivé zvířecí druhy?

Holocaust Romů

Využité části ze simulace a otázky

G1.S2 Komiks Lety

Popište situaci v komiksu a její jednotlivé aktéry.

Z jakého důvodu byly ženy v Letech vězněny?

Kdo byli dozorci v Letech? Jakou měli národnost?

Doprovodné materiály a otázky

Filmová ukázka: Lety jako místo paměti (Ó ty černý ptáčku, 1997, r. Břetislav Rychlík)

Jakým způsobem probíhá pietní akt na místě bývalého koncentračního tábora v Letech?

Co jste se z ukázky a komiksu dozvěděli o holocaustu Romů, tzv. porajmos?

Tip: Aktualizujte kauzu pietního místa v Letech prostřednictvím mediálních výstupů z nedávné doby.

Tvorba a prezentace

Cílem závěrečné části projektového dne je tvorba a prezentace úkolu, který si studenti vybrali v úvodní části dne. Studenti ve skupinách pracují na vybraném úkolu. Doporučujeme, aby pracovali na papíře min. rozlohy A1, aby k němu všichni měli přístup. Během tvorby vytvoří i krátkou prezentaci a domluví se, kdo bude práci prezentovat.

Studenti by měli mít v průběhu práce možnost konzultovat s pedagogem a dohledávat si informace na internetu.

Tip: Doporučujeme opravdu využít na tuto část celých 60 minut. V případě, že nebudete stíhat vše podle plánu, kratte jednotlivé výukové hodiny.

Časová dotace

60 minut

Závěrečné hodnocení

Projektový den nemusí být jen ozvláštněním pravidelné výuky, může přinést i výstupy zahrnutelné do hodnocení (známkování) studentů. Doporučili bychom následující postup při prezentaci výstupů projektu a hodnocení:

Studenti dostávají prostor cca 3 minuty na představení své práce.

Učitel, ideálně ještě s přizvaným kolegou, práce na závěr ohodnotí dle následujících kritérií:

- Splnili studenti svůj úkol? Představili něco nového/nějaký nový nápad či pohled?
- Je jejich nápad realizovatelný?
- Odpověděli na otázky, které jsou v zadání?

Studenti mají krátký čas na zapracování připomínek. Následně probíhá zhodnocení projektového dne.

Je možné využít následující podněty:

- Dozvěděli jste se dnes něco překvapivého? Co?
- Jaká část dnešního dne pro vás měla smysl? Proč?
- Co byste vynechali? Proč?

Tip: Pokud se vám zdají výsledky práce studentů reprezentativní, vystavte je ve škole, případně je rozvíjejte v další činnosti (například prezentace výsledků práce na „školní akademii“).

Ludmila Jelínková – babička

	Co Ludmila bezpečně ví	Co Ludmila předpokládá	Co Ludmila neví
O svém muži za války (o Jindřichovi)?			
O gestapu			
O svém sousedovi (o Málkovi)?			

Josef Málek – soused

	Co tvrdí Málek	Co si myslíte vy?
O atentátu		
O svém psaní za protektorátu		